

Poklicne bolezni žensk

Laurent Vogel

ETUI

Brdo, oktober 2019

Vse pravice so pridržane. Gradiva ni dovoljeno razmnoževati in razpošiljati v kakršnikoli obliki brez predhodnega pisnega dovoljenja avtorja in Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Citiranje je v skladu z Zakonom o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljeno z navedbo podatkov o viru.

- Nadomestila za poklicne bolezni in preprečevanje poklicnih bolezni
- Ugotovitve
- Izkrivljen pogled, ki pripomore k širjenju spolnih stereotipov
- Kako izboljšati položaj?

Nadomestila za poklicne bolezni in preprečevanje poklicnih bolezni

- Skoraj vse države članice EU imajo vzpostavljen sistem za prijavo poklicnih bolezni in urejanje nadomestil zanje
- Brez uskladitve na ravni EU: od leta 1960 do danes samo priporočila.
- Številne razlike, vendar večina sistemov vključuje seznam (načeloma olajša dokazno breme) in odprt sistem (zelo težko se "odpre").

- Za posameznike je nadomestilo za poklicno bolezen vprašanje socialne pravičnosti
- Za družbo bi morala prijava poklicnih boleznih in urejanje nadomestil zanje:
  - zagotoviti kazalnike za ciljno usmerjeno strategijo na področju varnosti in zdravja pri delu;
  - biti pomemben vir znanja;
  - prispevati k povečanju pritiska na delodajalce (sistemi bonusov in malusov, možnost združevanja nadomestil s civilno odgovornostjo, povezava med sistemom obravnave poklicnih boleznih in inšpektoratom za delo itd.).

Nekatere (kvalitativne) ugotovitve

- V statistikah in poročilih o poklicnih boleznih podatki pogosto niso ločeni po spolu – v nacionalnih statistikah o poklicnih boleznih je spol v večini primerov obravnavan samo kot demografski podatek.
- EODS (evropska statistika o poklicnih boleznih se ne izvaja več) – zadnje poročilo v letu 2007 – ena od glavnih pomanjkljivosti EODS so bili nesistematični statistični podatki, ki niso upoštevali vidika spolov.
- Se bo začel izvajati novi EODS, kot to predvideva Uredba (ES) št. 1338/2008 o statističnih podatkih v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu? Kdaj? Kako? Strategija "nizkih stroškov" tega ne bo krila (zakaj bi proizvajali nekoristne stvari?).
- Tudi v "uradnih" raziskavah, na primer v publikacijah EUROGIP, v večini primerov manjkajo podatki, ločeni po spolu.

Nekatere (kvantitativne) ugotovitve

- V večini držav članic EU imajo ženske slabši dostop do sistema obravnave poklicnih bolezni kot moški (primer Italije).

DENUNCE DI MALATTIA PROFESSIONALS PER GESTIONE, CASI-LAVORATORI ANNI DI PROTOCOLLO 2013-2017

Ge s t i o n e	2013		2014		2015		2016		2017	
	Casi	Lavoratori	Casi	Lavoratori	Casi	Lavoratori	Casi	Lavoratori	Casi	Lavoratori
Industria e Servizi	41.687	32.169	45.482	34.291	45.841	34.592	46.949	35.136	46.031	34.055
<i>var % su a.p.</i>			9, IX	6,6%	0,8%	0,9%	2,4%	1,6%	-2,0%	-3,1%
Agricoltura	9.490	6.625	11.128	7.930	12.262	8.932	12.566	9.306	11.283	8.327
<i>var % su</i>			17,3%	19,7%	10,2%	12,6%	2,5 %	4,2%	-10,2%	-10,5%
Per conto dello Stalo	645	530	760	590	811	644	733	591	715	583
<i>var % su a.p.</i>			17,8%	11,3%	6,7%	9,2%	-9,6%	-8,2%	-2,5%	-1,4%
Totale	51.822	39.324	57.370	42.811	58.914	44.168	60.248	45.033	58.029	42.965
<i>var % su</i>			10,7%	8,9%	2,7%	3,2%	2,3%	-2,0%	-3,7%	-4,6%
<i>di cui Donne</i>	15.028	10.963	16.754	12.063	16.801	12.128	16.635	12.071	15.854	11.339
<i>var % su a.p.</i>			11,5%	10,0%	0,3%	0,5%	-1,0%	-0,5%	-4,7%	-6,1%

Fonte: Inail - Banca Dati Statistica - dati rilevati al 30.04.2018

- Ženske torej manj obolevajo za poklicnimi boleznimi ...???
- Neskladje med statistiko o poklicnih boleznih in podatki iz drugih virov glede:
  - izpostavljenosti (npr. EWCS);
  - samozavedanja delavcev (EWCS, moduli LFS);
  - epidemiološkega znanja (bolezni, povezane z delovnim mestom);
  - razlik med spoloma v raziskavah na področju javnega zdravja.

Kaj vemo z vidika javnega zdravja?

- Velike neenakosti med družbenimi razredi in poklicnimi skupinami glede pričakovane življenjske dobe (daljša življenjska doba za moške kot za ženske)
- Izredno velike neenakosti med ženskami glede pričakovane življenjske dobe v dobrem zdravju

Dvojno kaznovanje delavk (FR 1999–2003)

	Pričakovana življenjska doba z invalidnostjo – 35 let	Pričakovana življenjska doba brez invalidnosti – 35 let	Skupna pričakovana življenjska doba – 35 let
Vodstveno osebje	15,5 leta	35,4 leta	50,9 leta
Delavke	21,8 leta	26,8 leta	48,6 leta
Celotno žensko prebivalstvo	20 let	28,8 leta	48,8 leta

Dvojno kaznovanje delavk (FR 1999–2003)

	Pričakovana življenjska doba z invalidnostjo – 35 let	Pričakovana življenjska doba brez invalidnosti – 35 let	Skupna pričakovana življenjska doba – 35 let
Vodstveno osebje	12,6 leta	34 let	46,6 leta
Delavke	16,5 leta	24,4 leta	40,9 leta
Celotno žensko prebivalstvo	15,1 leta	27,7 leta	42,8 leta

Od sistemov obravnave poklicnih bolezni do njihovega preprečevanja na delovnem mestu

- Ne samo okrnjeni podatki
- Izkrivljen pogled na resničnost
- V sistemu obravnave poklicnih bolezni je večina bolezni žensk razvrščenih v zelo ozko skupino bolezni (tudi v državah, kjer so približno 50 % poklicnih bolezni prijavile ženske, so njihove bolezni večinoma razvrščene v samo nekaj skupin bolezni – na primer kostno-mišična obolenja v Franciji).
- Glede na podatke o poklicnih boleznih ženske tako rekoč ne obolevajo za poklicnim rakom.
- V večini sistemov obravnave poklicnih bolezni psihosocialna tveganja tako rekoč ne vplivajo na zdravje.

Sistemska diskriminacija

- Manj prijav:
  - manj dostopa do zdravstvenega nadzora;
  - manj zanimanja splošnih zdravnikov za povezavo med delovnimi razmerami in boleznimi.
- Sezname vključujejo zlasti bolezni, značilne za delovna mesta, kjer prevladujejo moški – predvsem v industrijskem sektorju.
- Dokazno breme je za ženske lahko večje (manj podatkov o izpostavljenosti, več prekinjenih poklicnih poti, delo s krajšim delovnim časom itd.).

Po spremembi pravil za dokazovanje vzročnosti na Švedskem (1993)

% potrjenih primerov poklicnih bolezni med letoma 1994 in 1997

	Ženske	Moški	Skupaj
Kostno-mišična obolenja	21	39	28
Kemikalije	47	62	57
Družbeni dejavniki in organizacija dela	10	10	10
Skupaj	23	44	34

Primer raka dojk

- Medicinske sestre, tveganje se je povečalo za 50 %; 4-krat večje tveganje pri strokovnih delavcih; 5-krat večje tveganje v frizerskem in kozmetičnem sektorju, enako pri delavcih v proizvodnji hrane in pijače; 4,5-krat večje tveganje pri delavcih v kemičnih čistilnicah in pralnicah; 4-krat večje tveganje pri delavcih v papirni in tiskarski industriji ter v proizvodnji izdelkov iz gume in plastike.
- Zakaj: benzen in druga topila, policiklični aromatski ogljikovodiki (PAH), pesticidi in številni drugi endokrini motilci. Nočno delo in ionizirajoče sevanje. Morda stresna vloga na delovnem mestu.
- V EU samo Danska izplačuje nadomestilo za raka dojk delavkam, ki dolgoročno opravljajo nočno delo.

Kako izboljšati položaj?

- Redni pregledi seznamov in olajšano dokazno breme
- Boljše povezave med javnim zdravjem in zdravjem pri delu
- Več participativnih raziskav o delovnih razmerah žensk in vplivu teh razmer na zdravje
- Izboljšanje ne samo sistema obravnave poklicnih bolezni, ampak tudi zakonodaje o preprečevanju poklicnih bolezni na delovnem mestu (npr. citostatiki v direktivi o rakotvornih in mutagenih snoveh)
- Strateško delovanje sindikatov v pravnih sporih ima lahko pomembno vlogo

Nadaljnje branje

- Messing, K. (1999), Integrating gender in ergonomic analysis, <https://www.etui.org/Publications2/Books/Integrating-gender-in-ergonomic-analysis>
- Vogel, L. (2003), The gender workplace health gap in Europe, <https://www.etui.org/Publications2/Books/The-gender-workplace-health-gap-in-Europe>
- Tieves, D. (2011), Women and occupational diseases in the European Union, <https://www.etui.org/Publications2/Reports/Women-and-occupational-diseases-in-the-European-Union>
- Vogel, L. (2011), Women and occupational diseases. The case of Belgium, <https://www.etui.org/Publications2/Reports/Women-and-occupational-diseases.-The-case-of-Belgium>